

EFTERÅRSFERIEGUIDE

Stæredans i marsken

Side 10-16

Kartoffelferie:
Tilbage til fortiden i landsbyen
Side 4-9

Fyn er fin:
Billige aktiviteter for børn
Side 24-26

Stor kalender:
Hvad skal du lave i ferien?
Side 36-41

15. - 18. oktober 2017

Fanø Østersfestival

Fanøstersfestival.dk

Kokke-konkurrence med Michelin Kokke
Oysters in the Dark • Østerssmageskole
Østers & Sex • Østers & Øl • Urtesamling
...dage med **østers, østers & østers!**

Dansk Ø-ferie®

— I samarbejde med Færgen®

Stilhed under suset

Sort sol er blevet en turismagnet for vadehavsbyerne Tønder, Ribe og Skærbæk. De seneste 10 år er naturfænomenets popularitet vokset. Sort Safari var den første, men er nu blot en af mange arrangører af guidede ture ud til stæreflokkene og solnedgangen. Avisen kørte med guidebussen ud i Ribemarsken.

Fortsættes næste side »

fra 200.000 vinger

Turisterne har indtaget diget for at få det store overblik ud over det flade marsklandskab. Foto: Søren Gylling

Anja Limkilde, anli@jfmедier.dk

I lse Jacobsen-gummistøvler, dunede jakker og lange regntætte frakker bevæger sig to og to ud mod marsken. Med diget, der gemmer Vesterhavet, til den ene side og et vandhul med svaner og tagrør til den anden leder flokken af mennesker efter det helt rigtige sted. Lidt overraskende findes det i en grøftkant ikke langt fra asfaltvejen. Her lægges tæpper og hynder, skovturskurve og termokander på en lang række, og det fornuftige fodtøj placeres i grøftens græs.

Alle er klar til aftenens forestilling, og lærredet er en himmel tegnet op af store skyformationer.

- Så handler det bare om jeres tålmodighed, griner Kim Adamsen, naturformidler og guide på Sort Safaris bustur ud i Ribemarsken.

- Jeg har prøvet det så mange gange, at jeg ved, jeres tålmodighed kommer på prøve, forklarer guiden, inden han fylder ventetiden ud med anekdoter, fakta og fortællinger om Vadehavet.

Aftenens skyer er mørke af vand. Og det tunge lys over havet får stærene til at samle sig tidligt.

Først kommer en flok på fem. Så 35. Og så 5000. Men det er ingenting, forsikrer Kim Adamsen, mens en sort tåge af fugle vokser på græsmarken bag sivene.

Ingen fuglegaranti

I over 10 år har Sort Safari samlet turister op ved byerne Tønder, Skærbæk og Ribe et par

Tusindvis af stære farver himlen mørk og suser over hovederne på sort sol-turisterne. Foto: Søren Gylling

Naturformidler Kim Adamsen viser, hvordan fuglene sætter sig i tagrørene for at sove. Foto: Søren Gylling

Fortsat fra foregående side »

timer før solnedgangstid for at køre dem ud i marsken og se stæreflokkene gå til ro i tagrør ved vandhuller.

Sort sol hedder fænomenet, som med de guidede ture er vokset i popularitet. Efterhånden trækker naturoplevelsen tusindvis af turister til Vadehavet hvert efterår og forår. Denne onsdag aften er en stor busfuld blevet hentet ved to opsamlingssteder i Ribe, inden turen går mod Gredstedbro og diget bag byen.

- Inden vi kommer for godt i gang, vil jeg lige sige, at jeg ikke giver fuglegaranti. Det har jeg gjort en gang for mange. Jeg var engang af sted med 200 københavnere og vi så én stær, siger Kim Adamsen over bussens højtaleranlæg og slår lidt luft ud af forventningerne blandt de kikkert- og kamerabærende turister.

Selv om turen begynder først på aftenen, har arbejdet for guiderne og arrangørerne været i gang siden solopgang. I sort sol-sæsonen holder de konstant øje med fuglene langs Vestkysten fra Ribe i nord til Tønder i syd. De ved, hvor de lagde sig til at sove i går, og hvornår de stod op i morges. Det er den viden, der gør, at bussen i dag kører mod Gredstedbro-diget og ikke Ribe Kammersluse eller et af de andre vandhuller på det kilometerlange marsk-område.

- Og så kan vi lugte det. Efter så mange år har man en fornemmelse for, hvad stærerne gør. Hvor de flyver hen, og om de kommer tilbage og sover samme sted som i går, siger Kim

Adamsen, mens bussen bugter sig klodset på de små veje.

Naturformidleren afbryder sig selv midt i en fortælling om kirketårne i marsklandet. På drevent jysk og med et lille smil, får han bussens opmærksomhed rettet mod en gård.

- Herinde over taget på bygningen får i jeres sorte sol. Så kan vi godt vende bussen og køre hjem igen, griner han.

Tusindvis af stærer letter og lander. De står et øjeblik på vejen foran bussen, inden de letter igen og bevæger sig i en samlet glidende

Sort sol kan opleves omkring solnedgang over det flade marsklandskab. For enden af vejen ligger diget og en masse vandhuller med tagrør, hvor de store stæreflokkene kan finde ly for natten.

Foto: Søren Gylling

bevægelse ud over markerne. Forberedelserne til den store sorte sol er i gang. I horisonten ses fjerne skygger af lignende flokke. Fra alle sider

Fortsættes næste side »

I pagt med naturen

Sort sol er et naturfænomen, som man kan opleve, men helst skal undgå at forstyrre. Derfor skal man vise hensyn, når man står og kigger på stære-flokkene, der går til ro for natten.

Forhold dig i ro, når du ser sort sol. Er der for meget bevægelse bliver stærerne bange og stressede.

Lad hunden blive hjemme. Stærerne opfatter hunden som et rovdyr.

Lad være med at larme eller fotografere med blitz.

Lad være med at omringe området med tagrør, hvor fuglene skal sove. Er de omringet, tør de ikke sætte sig til ro. Undlad også at gå ud i tagrørene, men se sort sol på afstand.

Undlad at jage stærerne op, når de har sat sig i tagrørene for natten.

Oplev Vadehavet

Sort Safari arrangerer flere ture og oplevelser i Vadehavet i efterårsferien:

Sort sol fra Toftlund, Skærbæk, Højer og Ribe.

Sælsafari på Rømø med skib.

Marskens nordlys og sort sol.

Nationalparkbussen fra Tønder og Rømø.

Øresafari.

Østerssafari.

Se mere på: www.sortsafari.dk.

Solen går ned samtidig med stærene. Her et kig ud over Vesterhavet og Fanø fra toppen af diget. Foto: Søren Gylling

Fortsat fra foregående side »

og i forskellige tempi nærmer de sig dagens slutning og bussens bestemmelsessted.

På første række til sort sol

Jenny og Eivind Langsager bærer hver sin pose med tæpper og hynder. Ud over godt tøj har de taget tålmodighed med, for det er nødvendigt, når man venter på, at et naturfænomen skal ske for øjnene af én. De er taget fra Gentoft til Ribe på miniferie med to overnatninger for at opleve sort sol. Og sådan er de fleste i bussen samlet op fra enten Hotel Dagmar eller Ribe Byferie-centeret.

Sort sol forlænger turistsæsonen i Ribe med seks uger i efteråret. I slutningen af september og det meste af oktober er det naturen, marsken og de overvældende store stæreflokke, der trækker turister til den gamle købstad. Hverken Jenny eller Eivind Langsager har tidligere oplevet en sort sol, så de har sat sig på første række i grøftekanten. 50 meter foran dem svømmer en svane med nogle sene, brune unger i et vandhul, som er omgivet af tagrør. Det er de rør, som naturformidler Kim Adamsen håber, at stærene vil slå sig ned i for natten.

- Stærene gør alt for at beskytte sig, når de skal sove. Derfor samles de i store flokke. For de har fundet ud af, at de er stærkest sammen. Sammen kan de overvinde rovfugle og beskytte hinanden mod angreb fra ræve eller geder, når de sover, fortæller Kim Adamsen.

I løbet af dagen lever fuglene på de grønne græsenge i 20 til 30 kilometers omkreds fra vandhullerne. Når himlen mørkner, flyver de i spredte flokke mod nattens ly i tagrørene. Nogle følges ad fem. Andre 35. Og nogle flere tusinde.

De små flokke slår sig ned på græsmarkerne

Stæreflokken hvivler rundt og skaber smukke formationer på himlen. Formålet er at skræmme rovfugle væk, inden flokken finder det helt rigtige sted at gå til ro. Foto: Søren Gylling

omkring vandhullet og ligner en sort tåge, der bølger op og ned tæt på land.

- Er man stille, kan man høre suset fra dem, tysser Kim Adamsen, og menneskeflokkens lytter.

Men naturformidleren behøver ikke lænere at tysser, da den sorte masse hæver sig op mod himlen og afslører 100.000 små prikker, der farver himlen sort i skiftende formationer.

Tættere og tættere bølger massen af fugle, og pludselig er alle tilskuere i grøftekanten ramt af en andægtig stilhed. Et sus fra 200.000 vinger lyder over tagrørene kun meter fra grøftekanten, inden fuglene med en pippen og skræppen bryder stilheden, da de lander på tagrørene, som svajer under vægten af de lette flyvere.

- Det følte helt højtideligt, da de fløj over

der, hvor vi sad. Det var fantastisk, smiler Jenny Langsager, da hun, Eivind og resten af bussen efterlader stærene til at finde ro i deres nateleje.

Og der er vist ingen, der denne aften lader sig mærke med, at 100.000 stære faktisk er en lille sort sol. På gode aftener ved Tøndermarsken kan man opleve op mod en million fugle gøre himlen og solen sort.

Se, hvordan det ser ud, når 100.000 stære danser på himlen, inden de går til ro. Scan QR-koden med din smartphone eller tablet. Eller følg linket: goo.gl/ZFjNRV